

Е.Ю. Батальщикова, Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ІДЕЇ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ЇХ МІСЦЕ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Е.Ю. Батальщикова

Основні ідеї інтерактивних технологій навчання і їх місце у сучасній школі

Стаття має за мету показати важливість використання інтерактивних технологій навчання у середній загальноосвітній школі. Автор висвітлює основні ідеї цих технологій і зазначає важливість їх використання для становлення особистості учня, для підвищення його конкурентно спроможності у дорослому житті.

Ключові слова: інтерактивні технології, роль вчителя, інтерактивне навчання, взаємодія, педагогічне співробітництво.

Э.Ю. Батальщикова

Основные идеи интерактивных технологий обучения и их место в современной общеобразовательной школе

Статья раскрывает основные идеи интерактивных технологий обучения и доказывает важность их использования в современной общеобразовательной школе. Автор указывает, что в процессе взаимодействия у учащихся формируются необходимые навыки для успешной самореализации в обществе.

Ключевые слова: интерактивные технологии, роль учителя, интерактивное обучение, взаимодействие, педагогическое сотрудничество.

Сучасний етап відродження самостійної України, інтеграція її в світове товариство потребують створення нової системи освіти, спрямованої на формування освіченої, творчої особистості, а також забезпечення умов для найповнішого розкриття її здібностей, задоволення освітніх потреб. Сучасна освіта визначається як „стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації й держави, запорука майбутнього”. У реалізації цієї системи важлива роль відводиться вчителю, який формує інтелектуальний потенціал гуманного суспільства.

Головною метою української системи освіти, зазначеної у нормативних документах, є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування покоління, здатного навчатися протягом життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

Ми живемо у час, коли змінюється свідомість школяра, коли він із пасивного спостерігача перетворюється у людину, яка починає усвідомлювати справжню ціну знань, яка прагне до співробітництва між однокласниками та вчителем. Але вчитель, який звик використовувати традиційні, пояснювально-ілюстративні технології навчання, не завжди готовий до такого співробітництва, до правильно організованої колективної діяльності учнів, метою якої є не просто щось робити разом, а навчатись і досягати успіху у вирішенні спільного завдання. Учитель має добре знати як продуктивно організувати таку взаємодію. Тому ми вважаємо, що необхідна спеціальна система підготовки майбутніх педагогів до використання інтерактивних технологій у середній школі.

Змінюється роль вчителя, з транслятора готових ідей він перетворюється у помічника, який прагне допомагати учню у подоланні перешкод, які з'являються у процесі здобування знань. Завдання вчителя навчити учня думати самостійно і використовувати отриманні знання для вирішення різноманітних проблем; розвивати творче мислення учнів, навчити їх гнучко адаптуватися до змінюючих життєвих ситуацій.

Молода людина, яка закінчує школу, має бути комунікабельною, толерантною, контактною у різних соціальних групах, самостійно вміти працювати над розвитком свого інтелекту та культурного рівня.

На нашу думку, це може бути забезпечено використанням інтерактивних технологій навчання в середній загальноосвітній школі.

Мета цієї статті – визначити основні ідеї інтерактивних технологій навчання та обозначити їх місце в сучасній школі.

Слово „інтерактив” прийшло до нас з англійської – від слова “interact”, де “inter” – взаємний і “act” – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Однак спільні дії вчителя і учнів можливо організувати по різному. Одна модель взаємодій нам добре відома: педагог – представник влади, керуюча сила; учень – виконавець, репродукт отриманих знань. До певного моменту така організація взаємодій була єдиною, оскільки вона була зумовлена суспільством.

Сьогодні соціуму потрібні творчі особистості, які вміють самотійно критично мислити, генерувати власні ідеї і витворювати їх у життя. Саме це замовлення і відображається у формулі „суб’єкт – суб’єктне” навчання, яке і є суттю інтерактивного навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [1, с. 9].

Усе зазначене вище зумовлює посилення наукового інтересу до питання підготовки майбутніх вчителів до використання інтерактивних технологій навчання у середній школі. Ця проблема досліджується у працях таких науковців, як Е.С.Полат, Е.В.Коротаєва, Г.Ю.Ксензова, В.Н.Петрова, И.С.Якіманська, Ш.А.Амонашвілі, О.Пометун, Л.Піроженко, В.К.Д’яченко, І.П.Лисовець, Г.О.Сиротенко, Д.Джонсон, Р.Джонсон, І.Аронсон, Б.Блум та інші.

Згідно О.Пометун, суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці) де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб’єктами.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу [1, с. 9].

В.Н.Петрова зазначає наступні вимоги до організації педагогічного співробітництва:

– Завдання вчителя полягає не тільки в тому, щоб розвинути інтелект учня, але і у контролі над його психічним розвитком з метою корекції виявлених відхилень.

– При вивченні психічних особливостей необхідно порівнювати школярів не з іншими учнями, а з ними самими і з попередніми результатами.

– До кожної дитини необхідно підходити з оптимістичною гіпотезою. Це означає, що невірно аналізувати сьогоденний наявний рівень, необхідно будувати прогноз на основі зони найближчого розвитку (по Л.С.Виготському).

– Оцінювальні судження вчителя об учні повинні формулюватися у щадній формі з опорою на позитивний бік і можливості дитини [2, с. 23].

Головний недолік традиційної системи навчання психологи пов'язують з тим, що пояснювально-ілюстративні технології не інтенсифікують процес розвитку особистості у найбільш важливий віковий період від 6 до 23 років.

У організації дій репродуктивного характеру може бути отриманий педагогічний результат, пов'язаний з формуванням загально навчальних навичок, але не з розвитком особистості учнів.

Інтерактивні технології сприяють створенню комфортних психологічних умов для суб'єктів навчального процесу, різке зниження конфліктних ситуацій в процесі навчання.

Створюються позитивні передумови для підвищення загальнокультурної підготовки учнів, розвитку їх творчого потенціалу. Результатом навчання має стати не навченість(інформування), хоча це є необхідна складова освіти, а становлення особистості – самобутньої, унікальної, творчої, яка має та реалізує власні цілі і цінності у житті [3, с. 26].

І.С.Якіманська диференціює терміни освіченість і навченість. У сучасній школі розроблені та функціонують критерії навченості. Вони зазначені стандартом освіти, включені у плановані результати та відображаються шкільним балом. Але ще не існують критерії освіченості, яка характеризується розвитком особистості і асоціюється з такими поняттями як самостійність, ініціативність, креативність, гнучкість мислення [Там само].

Таким чином, І.С.Якіманська зазначає, що освіченість – це якість особистості, яка виявляється у прагненні до самовдосконалення (самопізнання, самовизначення, самореалізації). Вона супроводжує людину на протязі всього життя, характеризується у значній мірі самоосвітою, джерела якої набагато ширше та багаті, ніж цілеспрямоване навчання.

Крім академічних учні повинні мати інші навички: думати, розуміти суть речей, осмислювати ідеї та концепції і вже на основі цього вміти шукати необхідну інформацію, трактувати її і застосовувати у конкретних умовах. Цьому саме і сприяють інтерактивні технології навчання.

Для того щоб подолати складності застосування окремих інтерактивних технологій і перетворити їхні слабкі сторони в сильні, треба пам'ятати:

– Інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя класу, а також значної кількості часу для підготування як учням, так і педагогу. Починайте з поступового включення елементів цієї моделі, якщо ви або учні з ними не знайомі. Як педагогу, так і учням треба звикнути до них. Можна навіть створити план поступового впровадження інтерактивного навчання.

– Можна провести з учнями особливе „організаційне заняття” і створити разом з ними „правила роботи в класі”. Налаштуйте учнів на старанну підготовку до інтерактивних занять. Використовуйте спочатку прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, мозковий штурм тощо. Коли і у вас і в учнів з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття будуть проходити набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу.

– Використання інтерактивних технологій не самоціль. Це лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, надає можливості дійсно реалізувати особистісноорієнтоване навчання.

– Якщо застосування вами інтерактивної моделі у конкретному класі веде до протилежних результатів, треба переглянути вашу стратегію й обережно підходити до її використання. Можливо варто обговорити цю ситуацію з учнями.

– Для ефективного застосування інтерактивного навчання, зокрема, для того щоб охопити весь необхідний матеріал і глибоко його вивчити, педагог повинен старанно планувати свою роботу [1, с. 18].

Завдання вчителя полягає в тому, щоб збудувати процес пізнання таким чином, щоб він був цікавий як для учня, так і для педагога.

Інтерактивне навчання – це навчання у спілкуванні, яке зберігає кінцеву мету і основний зміст освітнього процесу, але видозмінює форми з транслюючи на діалогові, які базуються на взаєморозумінні і взаємодії [4, с. 80].

Деякі вчителі упроваджуючи інтерактивні технології навчання, помилково концентрують свою увагу тільки на зовнішніх проявах: вільне спілкування з учнями, обмін думками, завищені оцінки. Але це перекручує суть інтерактивного навчання, перетворюючи його у варіант полегшеної педагогіки. При цьому часто констатується той факт, що процес йде легко й вільно, але результат буває незадовільним.

Це відбувається тому, що вчителі недостатньо добре розуміють як правильно організувати навчальний процес з використанням інтерактивних технологій.

О.В.Коротаєва зазначає, що групова форма навчання має вирішувати три основні завдання:

- конкретно-пізнавальне, яке пов'язане з навчальною ситуацією;
- комунікативно-розвиваюче, яке має за мету виробити основні навички спілкування у середині даної групи та за її межами;
- суспільно-орієнтаційне, яке виховує громадянські якості, необхідні для успішній взаємодії індивіда у суспільстві.

У групах інтерактивного навчання повинні здійснюватися дві функції: вирішення певних завдань та забезпечення членів групи підтримкою у процесі спільної роботи. Ці дві функції мають реалізовуватись у рівній мірі під час навчання.

Вчитель має усвідомлювати, що має великий вплив на становлення особистості учня, на те як легко буде проходити процес соціалізації дитини у дорослому житті, на скільки готовий він буде до самореалізації у соціумі.

Таким чином, у статті визначені основні положення інтерактивних технологій навчання і зазначена актуальність їх використання. Сучасна освітня ситуація потребує пошуку і засвоєння нових форм взаємодії між учасниками навчального процесу. Сучасному педагогу необхідно зрозуміти, що пояснювально-ілюстративні технології, які базуються на примушуванні, залишились у минулому. Майбутнє за технологіями колективної діяльності, які активізують процес навчання і дозволяють підвищувати конкурентну спроможність учня в умовах високої вимогливості суспільства. Перспективи цього дослідження ми бачимо в розробці питання підготовки майбутніх учителів до впровадження інтерактивних технологій навчання в загальноосвітній школі.

Література

- 1. Пометун О.І.** Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
- 2. Петрова В.Н.** Педагогическое сотрудничество, или Когда нравится учиться и учить. – М.: Сентябрь, 1999. – 125 с.
- 3. Якиманская И.С.** Технология личностно-ориентированного образования. – М.: Сентябрь, 2000. – 130 с.
- 4. Коротаева Е.В.** Директор – учитель – ученик: пути взаимодействия. – М.: Сентябрь, 2000. – 120 с.

E.Y. Batašchikova

The main ideas of interactive technologies and their place in modern school

The article deals with the ideas of interactive technologies, its importance and its place in the secondary school. The author thinks that spread of these ideas into our schools will facilitate students' development, increase self-esteem, gender tolerance and friendship, understanding of children with disabilities and adopt young people to the future life in society.

Key words: interactive technologies, the role of the teacher, interactive learning, interaction, pedagogical cooperation.

Відомості про автора

Батальщикова Елліна Юріївна – аспірант кафедри педагогіки Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.